

ДОНЕЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ

ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

**КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ
ОРГАНІЗАЦІЇ
ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ**

Методичні рекомендації

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ДОНЕЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Методичні рекомендації

КРАМАТОРСЬК

2022

Загальна редакція:

Щербиніна Г.О., методист відділу менеджменту та моніторингу освіти
Донецького обласного інституту післядипломної
педагогічної освіти

Рецензенти:

Сідашева Т.В., директор департаменту освіти і науки Донецької
облдержадміністрації

Бурцева Ю.О., в.о. ректора Донецького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти, кандидат
педагогічних наук, доцент

Відповідальний за випуск:

Ілик І.А., технічний редактор інформаційно-видавничого відділу
Донецького обласного інституту післядипломної
педагогічної освіти

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*

Ключові аспекти організації освітньої діяльності в умовах воєнного стану. – Методичні
рекомендації за заг. ред. Г. О. Щербиніної. – Краматорськ, 2022. – 20 с.

Вашій увазі пропонуються методичні рекомендації щодо ключових аспектів організації освітньої
діяльності в умовах воєнного стану. Вони стануть у пригоді під час завершення навчального року,
підготовки до впровадження нового Державного стандарту базової середньої освіти та вирішення
інших організаційних питань.

Рекомендовано до використання фахівцями ЦПРПП, керівниками та педагогічними працівниками
закладів загальної середньої освіти, практичними психологами, а також батьками, особами, що їх
заміняють.

ЗМІСТ

Гладкова Г. В., Щербиніна Г. О.

ВИСТАВЛЕННЯ ПІДСУМКОВИХ ОЦІНОК ТА ЗАПОВНЕННЯ КЛАСНИХ ЖУРНАЛІВ НАПРИКІНЦІ 2021-2022 НАВЧАЛЬНОГО РОКУ. ПІДГОТОВЧА РОБОТА З УПРОВАДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	5
---	----------

Дубяга А. П.

РЕКОМЕНАЦІЇ ЩОДО ВІДЗНАЧЕННЯ ОСТАННЬОГО ДЗВОНІКА.....	8
--	----------

Абизов В. Є.

ІЗ ПОЧАТКОВОЇ В СЕРЕДНЮ НОВУ УКРАЇНСЬКУ ШКОЛУ: ПРО ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФІНСЬКОГО ДОСВІДУ	8
---	----------

Батюков О. Г.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	12
--	-----------

Правдивцев П. А.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗБУДОВИ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	15
--	-----------

ШАНОВНІ ОСВІТЯНИ!

Сьогодні ми з вами перебуваємо у надзвичайно складних умовах, коли освіта нашої країни має стійко вистояти у випробуваннях, які випали на її долю. Останнім часом ми з вами подолали чимало труднощів – організовували освітній процес в умовах карантину, адаптували під дистанційний формат навіть ті форми роботи, які, на перший огляд, неможливо провести у віртуальному просторі, пройшли шлях від централізованого до індивідуалізованого підвищення кваліфікації... Сьогодні ми, перебуваючи на педагогічному фронті, зобов'язані продовжувати докладати максимальні зусилля задля розбудови якісної, ефективної, конкурентоспроможної освіти. Говорячи про роль педагога в умовах воєнного стану, неможливо не згадати афоризм, який традиційно приписують Отто фон Бісмарку: «Війни виграють не генерали – війни виграють шкільні вчителі та парафіяльні священники». Але не слід розуміти цей вислів буквально. Наші доблесні воїни, боронячи сьогодні Україну, покладаючи за неї душу й тіло, демонструють всьому світові те, як слід любити свою Батьківщину. У сьогоднішніх реаліях роль педагогів є не менш важливою та значущою. Думку освітян поважають та зважають на неї. Від кожного з нас залежить, якою буде освіта в подальшому, а повинна вона бути якісною! Ми, педагоги, є взірцем для наслідування, а отже, маємо триматися й подавати приклад суспільству своєю стійкістю та професіоналізмом навіть під час війни!

Вашій увазі ми пропонуємо методичні рекомендації щодо ключових аспектів організації освітньої діяльності в умовах воєнного стану. Ми сподіваємося, що вони стануть вам у пригоді під час завершення навчального року, підготовки до впровадження нового Державного стандарту базової середньої освіти та вирішення інших організаційних питань.

Колектив Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти бажає вам, шановні колеги, стійкості, миру, здоров'я й душевної наснаги! Перемоги всім нам! Неодмінно все буде Україна!

З повагою – Юлія Бурцева,
в. о. ректора Донецького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти

Гладкова Ганна Валентинівна,

завідувач відділу менеджменту загальної середньої освіти

Донецького обласного інституту

післядипломної педагогічної освіти

Щербиніна Ганна Олександрівна,

методист відділу менеджменту та моніторингу освіти

Донецького обласного інституту

післядипломної педагогічної освіти

ВИСТАВЛЕННЯ ПІДСУМКОВИХ ОЦІНОК ТА ЗАПОВНЕННЯ КЛАСНИХ ЖУРНАЛІВ НАПРИКІНЦІ 2021-2022 НАВЧАЛЬНОГО РОКУ

Наказом Міністерства освіти і науки України від 01 квітня 2022 р. № 290 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань завершення 2021/2022 навчального року» визначено, що «семестрове оцінювання, в залежності від ситуації, може здійснюватися за результатами: тематичного оцінювання; поточного оцінювання; поточного оцінювання, отриманого учнями під час очного, змішаного і дистанційного навчання; підсумкового оцінювання за II семестр, що може здійснюватися, у тому числі, у вигляді письмової контрольної роботи, онлайн-тестування, діагностичної роботи, усної співбесіди тощо». Отже, учитель самостійно визначає більш доцільний спосіб оцінювання учнів за II семестр, виходячи із ситуації, що склалася в конкретному класі.

У разі, якщо певні учні не випускали класів не виходили на зв'язок впродовж II семестру або продовжили навчання в іншому закладі освіти за кордоном, ми рекомендуємо ухвалити на педагогічній раді рішення про здійснення оцінювання таких учнів не за 12-бальною шкалою, а «зараховано»/«не зараховано». Звертаємо увагу на те, що таке рішення має бути затверджене відповідним наказом директора освітнього закладу.

Річне оцінювання здійснюється на підставі семестрових оцінок з урахуванням динаміки особистих досягнень навчання учня. Учням, які не виходили на зв'язок впродовж воєнних дій з об'єктивних причин, рекомендуємо річну оцінку виставити на підставі оцінки за I семестр. Ті заклади освіти, які прийняли учнів без підтверджувальних документів про попереднє навчання, можуть виставляти річні оцінки на підставі їх навчальних досягнень за II семестр.

Окремої уваги потребує оцінювання учнів, які свідомо ігнорували освітній процес, не виходячи на дистанційне навчання впродовж бойових дій, але маючи при цьому всі технічні можливості і безпечні умови. У такому разі ми рекомендуємо вчителям клопотати перед педагогічною радою про незарахування навчальних досягнень таких учнів у II семестрі (у класному журналі ставимо за II семестр «не зар.»), а річну оцінку виставляти з

урахуванням відсутності динаміки у навчанні таких учнів впродовж II семестру. Звертаємо увагу на те, що задля ухвалення такого рішення педагогічна рада має послуговуватися точними даними про місцезнаходження та умови життя учнів, по відношенню до яких порушується таке клопотання.

Звертаємо увагу на те, що відповідно до Методичних рекомендацій щодо окремих питань завершення 2021/2022 навчального року, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 01 квітня 2022 р. № 290, учні 1-10 класів можуть бути не переведені на наступний рік навчання та залишені для повторного здобуття загальної середньої освіти у тому самому класі на підставі письмової заяви одного з їхніх батьків чи інших законних представників.

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 13.07.2021 № 813 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів ЗЗСО» у 1-4 класах підсумкова оцінка за рік визначається з урахуванням динаміки досягнення того чи іншого результату та спостережень вчителя за учнями.

Заповнення журналів ми рекомендуємо здійснювати лише після Перемоги України над російським загарбником з метою збереження життя та здоров'я педагогічних працівників. Керівництво освітнього закладу в жодному разі не повинно наполягати на фізичній присутності вчителів у закладі задля заповнення шкільної документації, адже відомо, що обстрілам піддаються заклади освіти та культури зокрема. Заклади, які мають онлайн-платформи для організації дистанційного навчання («Єдина школа», «Нові знання» і под.), виставляють поточні, семестрові та річні оцінки в цих електронних журналах із подальшим збереженням даних на електронних носіях. Тим закладам, які не мають таких платформ, ми рекомендуємо повідомити здобувачам освіти про підсумкові оцінки через будь-які інші цифрові сервіси.

У закладах освіти тих громад, у яких було прийнято рішення про скасування доплати за перевірку зошитів, учителі відповідного запису «Зошит» у журналі не роблять, починаючи з того місяця, з якого було скасовано таку доплату.

ПІДГОТОВЧА РОБОТА З УПРОВАДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Керівникам закладів загальної середньої освіти у травні-червні 2022 року пропонуємо організувати роботу з питань підготовки до впровадження в практику нового Державного стандарту базової середньої освіти, переходу учнів початкових класів НУШ до 5-го класу.

На сьогодні важливим є створення робочої групи у складі керівника ЗЗСО, його заступників та педагогів щодо розробки проєкту освітньої програми закладу, яка буде введена в дію для 5-х класів з 1 вересня 2022 року. При роботі над проєктом цієї освітньої програми робоча група має визначитися з питаннями:

- ✓ імплементації стратегічних цілей та задекларованих цінностей закладу в освітню програму;
- ✓ обрання шляху розроблення освітньої програми закладу на основі

- Типової освітньої програми, нетипової освітньої програми, Державного стандарту;
- ✓ генерації варіантів реалізації кожної освітньої галузі в навчальному плані за предметами, за інтегрованими курсами або через комбінацію предметів та інтегрованих курсів з орієнтовного переліку в Типовому навчальному плані;
 - ✓ визначення годин на вивчення кожної освітньої галузі із діапазону «мінімального» та «максимального» навчального навантаження;
 - ✓ можливості впровадження внутрішньогалузевих, міжгалузевих інтегрованих курсів як окремих освітніх компонентів з орієнтацією на запити учнів, матеріально-технічні, методичні й інші ресурси закладу та з урахуванням батьківської позиції і пропозицій педагогічного колективу;
 - ✓ упровадження вибіркового освітніх компонентів для посилення освітніх галузей з урахуванням того, що програма вибіркового курсу повинна мати відповідний гриф і входити до переліку навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих МОН України для використання у ЗЗСО;
 - ✓ визначення форм організації освітнього процесу, які будуть застосовуватися у новому навчальному році, наприклад, проєктної діяльності, занять у STEM-лабораторії, студійних занять, практикумів, дослідно-експериментальної діяльності тощо;
 - ✓ вибір варіанту програми з урахуванням можливості використовувати в освітньому процесі:
 - модельну навчальну програму із зазначенням у ній кількості годин, необхідної на провадження послідовності досягнення результатів навчання учнів з відповідних навчальних предметів (інтегрованих курсів), їхнього змісту та видів навчальної діяльності учнів;
 - навчальну програму, розроблену на основі модельних навчальних програм авторськими колективами;
 - навчальну програму, затверджену педагогічною радою закладу, що містить **конкретизований** опис результатів навчання учнів з навчальних предметів (інтегрованих курсів) із зазначенням кількості годин, необхідної для провадження послідовності досягнення результатів навчання учнів з відповідних навчальних предметів (інтегрованих курсів), їхнього змісту та видів навчальної діяльності учнів.

Для вибору варіантів програм з відповідних навчальних предметів пропонуємо організувати ознайомлення педагогів, які будуть викладати в 5-х класах, із модельними програмами та підручниками на сайті ДНУ Інститут модернізації змісту освіти» у розділі «Навчально-методичне забезпечення 5-9 класу» за покликанням <https://imzo.gov.ua/osvita/nush/navchal-no-metodychne-zabezpechennia-5-9-kl-nush>

Дубяга Андрій Павлович,

*завідувач відділу національного виховання
Донецького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти*

РЕКОМЕНАЦІЇ ЩОДО ВІДЗНАЧЕННЯ ОСТАННЬОГО ДЗВОНІКА

За рекомендаціями МОН свято останнього дзвоника у 2021/2022 навчальному році може бути проведено виключно в місцях, що є цілком безпечними. Враховуючи, що Донецьку область внесено до переліку зон, де тривають активні бойові дії, проводити будь-які урочистості не рекомендується.

Для випускних класів (4, 9, 11 кл.) рекомендується проведення свята останнього дзвоника у форматі відеоконференції.

При розробці сценаріїв свята рекомендується врахувати такі виховні наративи:

- діти – майбутнє України;
- разом до перемоги;
- діти проти війни;
- діти не можуть бути жертвами війни;
- безпека дітей;
- внесок кожного – запорука перемоги тощо.

Під час проведення урочистостей до останнього дзвоника необхідно звернути увагу на обов'язковість використання державних символів України (прапор, герб, гімн).

Абизов Вадим Євгенович,

*завідувач кафедри управління та адміністрування
Донецького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти,
кандидат політичних наук, доцент*

ІЗ ПОЧАТКОВОЇ В СЕРЕДНЮ НОВУ УКРАЇНСЬКУ ШКОЛУ: ПРО ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФІНСЬКОГО ДОСВІДУ

Європейський вектор розвитку України створює нову естетику суспільного простору, соціальних комунікацій та інститутів. Кращий досвід менеджменту в школі має включати опанування та залучення тих управлінських практик, що створюють комфортне соціально-психологічне середовище для учня, дозволяють зменшити стресові стани, забезпечують розкриття здібностей і талантів здобувачів освіти.

До подібних практик, без сумніву, належить досвід фінської школи при переході школяра з початкової ланки шкільної освіти до середньої. Слід зважати на те, що в українській школі початкова ланка завершується четвертим класом, а у фінській – шостим. Тобто є різниця у два роки навчання та становлення школяра. Не можна у такому разі вдаватися до копіювання фінських напрацювань, у той же час, деякі аспекти фінського досвіду цілком вдало можуть бути адаптовані до Нової української школи.

Ключова умова перебування школяра у фінській школі, у тому числі при переході із початкової ланки до середньої, – благополуччя учнів. Відповідальний за переведення учнів та їхнє благополуччя – директор школи. При ньому створюється група із забезпечення переходу, до якої входять:

- директор школи,
- представники шкільної медичної служби,
- психолог,
- соціальний працівник, учителі для дітей з ООП [2],
- консультант із навчання.

Група в додаток до освітньої програми школи розробляє «План забезпечення благополуччя в школі», складовими якого є:

- План захисту учнів від насильства, булінгу та утисків;
- План дій у разі гострої кризи, загроз і пов'язаних із ризиком ситуацій;
- План з ідентифікації та надання послуг із профорієнтації учнів і консультування з навчання [1].

Благополуччя учнів має прояв в колективному та індивідуальному варіантах:

1. Колективне благополуччя підтримує всю шкільну спільноту:

- моніторинг, оцінювання та розвиток благополуччя шкільної спільноти та груп учнів.

2. Індивідуальне благополуччя – окремий учень:

- медичні послуги в школі
- послуги шкільного психолога та шкільного соціального працівника
- наскрізне благополуччя учнів, що стосується окремого учня.

Перехід від початкової до середньої школи вимагає систематичної співпраці цих двох ланок, наприклад:

- Учні 6-х класів навесні відвідують середню школу;
- Учні-тьютори із середньої школи відвідують початкову школу та спілкуються зі школярами початкової ланки, відповідають на їхні запитання;
- Батьки школярів разом із дітьми заповнюють анкети про схильності дитини, її сильні та слабкі сторони тощо;
- 7-й клас формується спільно директором та вчителями початкової та середньої ланок, враховуються культурні та релігійні особливості родин, у яких виховуються учні.

При переході до середньої ланки кожна дитина має бути максимально у дружній формі поінформована про організацію навчання, правила та

особливості перебування в середній школі. Рекомендовано дослухатися уважно до питань та проблем, що турбують школярів, наприклад, про стосунки між учнями, кількість уроків на день, чи є там булінг тощо.

Прикладом основних позицій річного плану для 6-го класу із забезпечення переходу з початкової ланки до середньої можуть слугувати заходи, висвітлені у таблиці 1 (складена на основі матеріалів [1]).

Таблиця 1

Місяць	Заплановані заходи
<i>Серпень</i>	Надається комплексна оцінка переходу минулого року. Група при директорах обох ланок оновлює план переходу.
<i>Вересень</i>	Директор середньої школи та/або вчителі для дітей з ООП та/або консультант із навчання відвідують початкову школу та розповідають учням 6-х класів про роботу/предмети середньої школи та шкільну культуру. Проводяться збори для батьків учнів 6-х класів з питань переходу.
<i>Жовтень</i>	Учителі-предметники середньої школи та учитель для дітей з ООП відвідує середню школу та спілкуються з учнями.
<i>Листопад</i>	Шестикласники, їхні батьки та вчителі заповнюють «перехідну форму», яка надає інформацію про учня. Оновлюють документи щодо підтримки навчання. Зустріч між батьками та класним керівником.
<i>Грудень</i>	Зустріч, на якій класні керівники та вчителі для дітей з ООП середньої школи, ознайомлюються з тим, які учні збираються в середню школу. Учитель для дітей з ООП середньої школи підсумовує результати заповнення учнями «перехідних форм».
<i>Січень</i>	Консультанти з навчання зустрічаються із шестикласниками й розповідають, що таке консультування з навчання. Підсумкові батьківські збори й нагадування про те, що буде в середній школі: директори початкової та середньої шкіл, учителі для дітей з ООП, консультанти з навчання.
<i>Лютий, березень</i>	Підготовка до розподілу між класами в середній школі. Класні керівники розповідають «групі із забезпечення благополуччя» середньої школи про своїх учнів. Учні-наставники середньої школи планують навчальний день для шестикласників, щоб ознайомити їх із середньою школою – заходи, ігри та спільний обід. Наступної осені ці учні-наставники візьмуть шефство над новими семикласниками.
<i>Квітень</i>	Розподіл між класами, група із забезпечення переходу: директор, вчителі, школа/учень. Публікується інформація про нові класи.

<i>Травень</i>	День знайомства із середньою школою та новим класом. Учні-наставники/тьютори середньої школи планують і реалізують програму: заходи, робота в групах. Класні керівники зустрічаються з директором середньої школи та майбутніми класними керівниками.
<i>Червень, липень</i>	Медогляд учнів шкільною медсестрою в присутності батьків
<i>Серпень наступного року</i>	Протягом перших днів/тижнів директор, класний керівник, наставники/тьютори (учні), консультант із навчання надають інформацію та ознайомлюють нових учнів зі школою. Для цього має бути план. Нові групи (класи) + наставники/тьютори + класні керівники кілька разів виїжджають кудись разом. Це сприяє згуртуванню.

На підставі вищевикладеного можна сформулювати такі методичні рекомендації щодо переходу учнів з початкової до середньої ланки в Новій українській школі:

1. Взяти до творчої розробки ідею «благополуччя учнів» в умовах НУШ з урахуванням різниці в два роки між початковими ланками української і фінської школами.
2. Керівникам ЗЗСО спробувати створити робочі групи із забезпечення благополуччя учнів із залученням відповідних фахівців та врахуванням того, що в українській школі початкова та середня ланки частіше за все знаходяться в одній локації.
3. Робочій групі в додаток до освітньої програми школи спробувати розробити «План забезпечення благополуччя в школі», до якого можуть увійти:
 - План захисту учнів від насильства, булінгу та утисків.
 - План дій у разі гострої кризи, загроз і пов'язаних із ризиком ситуацій.
 - План з ідентифікації та надання послуг із профорієнтації учнів і консультування з навчання.
4. Продумати роботу з підготовки учнів-тьюторів із числа школярів середньої ланки.
5. Створити анкети для спільного заповнення батьками та дітьми 4-х класів, щодо схильності дитини, її сильних та слабких сторін тощо.
6. Скласти річний план заходів для 4-го класу із забезпечення переходу з початкової ланки до середньої.

Список використаних джерел:

1. Створене посилання: Як допомогти учням м'яко перейти з початкової в середню школу. Фінський досвід // НУШ: нова українська школа: [Веб-сайт]. Київ, 2021. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-dopomogty-uchnyam-m-yako-perejty-z-pochatkovoyi-v-serednyu-shkolu-finskyj-dosvid/> (дата звернення: 10.05.2022).
2. Створене посилання: Освіта.ua // Osvita.ua: [Веб-сайт]. Київ. URL: <https://osvita.ua/school/method/1300/> (дата звернення: 10.05.2022).

Батюков Олександр Геннадійович,

*викладач кафедри управління та адміністрування,
провідний юрисконсульт*

ОРГАНІЗАЦІЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Воєнний стан, що був введений на території України у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації Указом Президента № 64/2022 (затверджений Законом України 24.02.2022 № 2102-IX), спричинив собою безліч змін до вітчизняного законодавства. Відтак, було прийнято низку законодавчих актів. Зокрема, 15.03.2022 Верховною Радою України прийнято Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» № 2136-IX (далі – Закон), який набув чинності 24.03.2022 та визначив деякі особливості трудових відносин працівників усіх підприємств, установ, організацій в Україні незалежно від форми власності, виду діяльності і галузевої належності у період дії воєнного стану, у тому числі особливості трудових відносин керівників та працівників закладів освіти.

Визначено, що на період дії воєнного стану вводяться обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина відповідно до статей 43, 44 Конституції України і не застосовуються норми законодавства про працю у частині відносин, врегульованих зазначених Законом.

Деякі з особливостей застосування трудового законодавства під час воєнного стану.

У період дії воєнного стану сторони за згодою визначають форму трудового договору; роботодавці можуть укладати з новими працівниками строкові трудові договори у період дії воєнного стану або на період заміщення тимчасово відсутнього працівника (з працівником немає зв'язку, його місцезнаходження унеможливорює виконання трудових обов'язків тощо)

Особливості переведення та зміни істотних умов праці

Роботодавець має право перевести працівника на іншу роботу, не обумовлену трудовим договором, без його згоди (крім переведення на роботу в іншу місцевість, на території якої тривають активні бойові дії) з оплатою праці за виконану роботу не нижче середньої заробітної плати за попередньою роботою;

Умови трудового законодавства щодо повідомлення працівника про зміну істотних умов праці не застосовуються (не працює норма КЗпП щодо повідомлення про зміну істотних умов праці не пізніше, ніж за 2 місяці).

Особливості розірвання трудового договору з ініціативи працівника

У разі існування загрози для життя і здоров'я працівника він може розірвати трудовий договір за власною ініціативою у строк, зазначений у його заяві (крім випадків примусового залучення до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану, залучення до виконання робіт на об'єктах критичної інфраструктури). Не застосовується, наприклад, норма КЗпП щодо перебування

на робочому місці протягом двох тижнів після подання заяви про звільнення за власним бажанням.

Допускається звільнення працівника з ініціативи роботодавця у період його тимчасової непрацездатності, а також у період перебування працівника у відпустці (крім відпустки у зв'язку вагітністю та пологами та відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку).

Робочий час та час відпочинку

Нормальна тривалість робочого часу працівників у період воєнного стану не може перевищувати 60 годин на тиждень.

П'ятиденний або шестиденний робочий тиждень встановлюється роботодавцем за рішенням військового командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення).

Час початку і закінчення щоденної роботи (зміни) визначається роботодавцем.

Тривалість щотижневого безперервного відпочинку може бути скорочена до 24 годин.

Оплата праці

Заробітна плата виплачується працівнику на умовах, визначених трудовим договором, однак роботодавець звільняється від відповідальності за порушення зобов'язання щодо строків оплати праці, якщо доведе, що це порушення сталося внаслідок ведення бойових дій або дії інших обставин непереборної сили, разом з цим вказане не звільняє його від обов'язку виплати заробітну плату.

Відпустки

Щорічна основна оплачувана відпустка надається працівникам тривалістю 24 календарні дні, однак роботодавець може відмовити працівнику у наданні будь-якого виду відпусток (крім відпустки у зв'язку вагітністю та пологами та відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку), якщо такий працівник залучений до виконання робіт на об'єктах критичної інфраструктури. Тобто звичний термін відпусток для педагогічних працівників закладів освіти у 56 днів на період дії воєнного стану скасовано. Після залишок можна використати, або ж отримати компенсацію.

Роботодавець на прохання працівника може надавати йому відпустку без збереження заробітної плати без обмеження строку, встановленого частиною першою статті 26 Закону України «Про відпустки» (тобто більше, ніж 15 днів).

Призупинення дії трудового договору

Дія трудового договору може бути призупинена (за повідомленням кожної із сторін в доступний спосіб), однак призупинення не тягне за собою припинення трудових відносин.

Відшкодування заробітної плати, гарантійних та компенсаційних виплат працівникам на час призупинення дії трудового у повному обсязі покладається на державу, що здійснює військову агресію проти України.

Також слід враховувати різницю між оголошення простою працівнику та призупиненням з ним трудового договору.

Підстави запровадження. Простоєм є будь-які обставини, яку зумовили

призупинення роботи; призупиненням дії трудового договору є відсутність роботи та її виконання працівником під час воєнного стану.

Тривалість. Простій може тривати без обмеження часу доки існують обставини, на підставі яких його запроваджено; призупинення трудового договору можливе лише на період дії воєнного стану.

Суб'єкт прийняття рішення. Рішення про простій приймає роботодавець; ініціатором призупинення дії трудового договору можуть бути як роботодавець так і працівник.

Коло осіб, на яких поширюється дія відповідного рішення. Простій може запроваджуватися щодо всього підприємства, або відділу або конкретного працівника; призупинення дії трудового договору носить індивідуальний характер, тобто щодо кожного працівника приймається окремий наказ.

Оплата. Під час простою виплачується не нижче 2/3 тарифної ставки встановленого працівникові розряду (окладу). Разом з тим час простою з вини працівника не оплачується; при призупиненні дії трудового договору заробітна плата не виплачується.

Страховий стаж. У разі оплати підприємством простою, період його дії зараховується до страхового стажу працівника; у випадку призупинення дії трудового договору ЄСВ за працівника не сплачується, а відтак йому не зараховується страховий стаж.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 10.12.1971 № 322-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
2. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>
3. Наказ МОН № 290 від 01.04.22 року Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань завершення 2021/2022 навчального року // Міністерство освіти і науки України: [Веб-сайт]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-okremih-pitan-zavershennya-20212022-navchalnogo-roku>
4. Що таке простій та чим він відрізняється від призупинення дії трудового договору // Безоплатна правова допомога: [Веб-сайт]. URL: <https://cutt.ly/0HdOv7q>

Правдивцев Павло Анатолійович,

*старший викладач кафедри управління та адміністрування
Донецького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти,
кандидат економічних наук*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗБУДОВИ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Відповідно до частини 1 статті 6 Закону України «Про освіту» академічна доброчесність є однією із засад державної політики у сфері освіти та принципом освітньої діяльності в Україні [1, ст. 6].

Частина 3 статті 41 Закону України «Про освіту» визначає склад системи забезпечення якості в закладах освіти (внутрішню систему забезпечення якості освіти), що включає:

- стратегію (політику) та процедури забезпечення якості освіти;
- систему та механізми забезпечення академічної доброчесності;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання здобувачів освіти;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання педагогічної (науково-педагогічної) діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання управлінської діяльності керівних працівників закладу освіти;
- забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, в тому числі для самостійної роботи здобувачів освіти;
- забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління закладом освіти;
- створення в закладі освіти інклюзивного освітнього середовища, універсального дизайну та розумного пристосування;
- інші процедури та заходи, що визначаються спеціальними законами або документами закладу освіти [1, ст. 41].

Виходячи з частини 3 статті 53 Закону України «Про освіту» здобувачі освіти зобов'язані виконувати вимоги освітньої програми (індивідуального навчального плану за його наявності), дотримуючись принципу академічної доброчесності, та досягти результатів навчання, передбачених стандартом освіти для відповідного рівня освіти [1, ст. 53]. Водночас, відповідно до частини 2 статті 54 Закону України «Про освіту» педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники також зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами освіти в освітньому процесі та науковій діяльності [1, ст. 54].

Отже, академічна доброчесність регламентується законодавчо як одна із засад державної політики у сфері освіти та принципів освітньої діяльності в

Україні, входить до складу внутрішньої системи забезпечення якості освіти закладу освіти та виступає обов'язком здобувачів освіти та педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників.

Сутність академічної доброчесності визначено частиною 1 статті 42 Закону України «Про освіту», а саме: академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1, ст. 42].

У закладах загальної середньої освіти академічну доброчесність доцільно розглядати як систему, складові якої будуються за чотирма напрямками оцінювання освітніх та управлінських процесів, що використовуються під час інституційного аудиту, а саме:

- освітнє середовище;
- система оцінювання здобувачів освіти;
- педагогічна діяльність педагогічних працівників закладу освіти;
- управлінська діяльність.

Враховуючи основні джерела моніторингу реалізації політики академічної доброчесності, що запропоновані кандидатом педагогічних наук Мироненко Л., система забезпечення академічної доброчесності закладу загальної середньої освіти може розбудовуватися наступним чином [2, с. 35].

По-перше, освітнє середовище передбачає наявність наочних інформаційних матеріалів та інформаційних ресурсів на Інтернет-сайті закладу освіти.

Одним з ключових джерел для отримання інформаційних матеріалів з питань академічної доброчесності є Інтернет-сайт проєкту «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» (далі – Ініціатива) [3]. Ініціатива починала свою роботу як Проєкт сприяння академічній доброчесності в Україні у 2016 році. Ініціаторами проєкту були Американські Ради з міжнародної освіти за сприяння Міністерства освіти і науки України та підтримки Посольства США. Проєкт мав на меті застосовувати спільний досвід США і України для розробки та втілення низки заходів, зміст яких полягає у навчанні та орієнтації здобувачів освіти, вчителів/викладачів та керівників закладів освіти на практичну цінність і важливість академічної доброчесності, наданні ресурсів і плану дій задля їхнього тісного залучення до зміцнення академічної доброчесності в освітньому середовищі [4].

План заходів Проєкту передбачав здійснення просвітницьких заходів з роз'яснення концепції академічної доброчесності, проведення інтерактивних бесід з учнями та педагогічними колективами про академічну доброчесність, її засади та цінності.

Сьогодні Інтернет-сайт Ініціативи містить багато інформаційних матеріалів, що можуть бути розміщені у друкованому вигляді на стендах закладу загальної середньої освіти, серед яких:

- 1) інфографіка для школярів “Зрозуміло про академічну доброчесність” (<https://academiq.org.ua/resursy/zrozumilo-pro-akademichnu-dobrochesnist-infografika-dlya-shkolyariv>);

- 2) матеріали у форматі коміксів «Виховуйте самостійність у ваших дітей» (<https://academiq.org.ua/resursy/vyhovujte-samostijnist-u-vashyh-ditej>), «Знання завжди перемагають» (<https://academiq.org.ua/resursy/znannya-zavzhdy-peremagayut>), «Списати це не знати» (<https://academiq.org.ua/resursy/spysaty-tse-ne-znaty>), «Виконуй доброчесно» (<https://academiq.org.ua/resursy/vykonuj-dobrochesno>), «Перша спроба власного дослідження» (<https://academiq.org.ua/novyny/persha-sproba-vlasnogo-doslidzhennya>) тощо;
- 3) шкала плагиату «Чи я плагував?» (<https://saiup.org.ua/resursy/chy-ya-plagiuvav-shkala-plagiatu>).

Також у якості наочних інформаційних матеріалів для учнів початкової школи (для 3-4 класів) можна рекомендувати Листівки для кутка доброчесності, що розміщені у курсі «Уроки доброчесності» на Інтернет-сайті «НУШ: Нова Українська Школа» (<https://integrity.nus.org.ua>).

Для наповнення сторінки Інтернет-сайту або у соціальних мережах закладу загальної середньої освіти публікаціями, що присвячені академічній доброчесності, як для педагогів, так й учнів корисними будуть наступні джерела:

- 1) матеріали проєкту «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти»:
 - стаття «Фокус на оцінках – шлях до академічної недоброчесності?» (<https://academiq.org.ua/novyny/fokus-na-otsinkah-shlyah-do-akademichnoyi-nedobrochesnosti>);
 - вебінар «Академічна доброчесність та шкільний аудит» (<https://academiq.org.ua/novyny/vebinar-akademichna-dobrochesnist-ta-shkilnyj-audit>);
 - вебінар та матеріали «Академічна доброчесність в школі» (<https://academiq.org.ua/novyny/vebinar-akademichna-dobrochesnist-robotu-z-zakladamy-serednoyi-osvity-ta-ippo>);
 - вебінар та матеріали «Академічне письмо: практичні поради» (<https://academiq.org.ua/novyny/vebinar-mystetstvo-akademichnogo-pysma-praktychni-porady>);
 - вебінар та матеріали «Все, що Ви хотіли знати про плагиат» (<https://academiq.org.ua/novyny/vebinar-vse-shho-vy-hotily-znaty-pro-plagiat/>);
- 2) матеріали сервісу перевірки на плагиат для студентів та викладачів Unicheck:
 - стаття на тему «Чому реферати варто замінити на есе» (<https://unicheck.com/ua/blog/chomu-referati-varto-zaminiti-na-ese>);
 - стаття «Наукова робота без плагиату: легко і просто» (<https://unicheck.com/ua/blog/naukova-robota-bez-plagiatu-legko-i-prost>);
 - стаття «Які лапки краще використовувати у науковій роботі» (<https://unicheck.com/ua/blog/yaki-lapki-krashhe-vikoristovuvati-u-naukovij-roboti>);
 - стаття «Так, програма для пошуку плагиату завжди потребує вашої уваги» (<https://unicheck.com/ua/blog/tak-programa-dlya-poshuku-plagiatu->

[zavzhdi-potrebuye-vashoyi-uvagi](https://univ.kyiv.ua/ua/blog/yakyj-vidsotok-shozhosti-mozhna-vvazhaty-dopustymym-dlya-akademichnyh-robot));

– стаття «Який відсоток схожості можна вважати допустимим для академічних робіт?» (<https://univ.kyiv.ua/ua/blog/yakyj-vidsotok-shozhosti-mozhna-vvazhaty-dopustymym-dlya-akademichnyh-robot>);

- 3) відеоролік «Поради з академічної доброчесності для школярів» (<https://www.youtube.com/watch?v=EuADvoUAe2U>).

По-друге, система оцінювання здобувачів освіти повинна бути об'єктивною, прозорою, зрозумілою, містити відповідні критерії. З цією метою під час очного та дистанційного навчання доцільно використовувати цифрові освітні платформи, наприклад, Google Classroom, Microsoft Teams, Moodle тощо. Вони містять технічні можливості для прописування чітких та відкритих критеріїв оцінювання. Це дозволить вчителю більш детально визначати зміст оцінки та автоматизує процес оцінювання. Водночас, учень має можливість побачити деталізацію оцінки, її складові та зрозуміти помилковість своїх дій під час виконання завдання.

По-третє, педагогічна діяльність педагогічних працівників закладу освіти передбачає дотримання принципів академічної доброчесності у процесі викладацької діяльності вчителів: розроблення завдань, які унеможливають списування, інформаційна і просвітницька робота, підвищення кваліфікації з напрямку академічної доброчесності тощо.

Під час розробки завдань, що мінімізують ризики порушення академічної доброчесності, необхідно використовувати цифрові інструменти та сервіси, що дозволяють перемішувати питання, обмежувати відповідь до однієї спроби, визначати час на відповідь, планувати час виконання завдання тощо. Такі можливості сьогодні надають наступні сервіси: Google Форми, Microsoft Forms, Kahoot, Classtime, Formative та інші.

Для проведення інформаційної та просвітницької роботи вчителям доцільно ознайомитися та активно використовувати у роботі наступні методичні матеріали:

1. Шліхта Н., Шліхта І. Виховуємо академічну доброчесність в школі: методичні вказівки для вчителів. К., 2019. 82 с. [5].
2. Шліхта Н., Шліхта І. Виховуємо академічну доброчесність в школі: робочий зошит. К., 2019. 76 с. [6].
3. Академічна доброчесність у середній освіті: методичні рекомендації. К., 2021. 105 с. [2].
4. Довідник з академічної доброчесності для школярів / за заг. ред. О. О. Гужви. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 64 с. [7].
5. Світлофор освітньої доброчесності: для освітян. К., 2020. 51 с. [8].
6. Навчальні матеріали курсу для учнів початкової школи (для 3-4 класів) «Уроки доброчесності» на Інтернет-сайті «НУШ: Нова Українська Школа» (<https://integrity.nus.org.ua>).

З метою підвищення кваліфікації з питань академічної доброчесності вчителям рекомендується звернути увагу на наступні освітні програми:

- а) онлайн-курс для вчителів старших класів "Академічна доброчесність" підвищення кваліфікації (платформа EdEra);

- б) онлайн-курс для викладачів «Академічна доброчесність» (платформа Prometheus);
- в) модуль «Система та механізми забезпечення академічної доброчесності» (Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);
- г) модуль «Авторське та суміжні права: дотримання, захист та управління ними» (Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти) тощо.

По-четверте, управлінська діяльність передбачає нормативне забезпечення основних складових академічної доброчесності у внутрішніх актах закладів освіти з урахуванням специфіки та особливостей конкретного закладу, а також прийняття відповідних управлінських рішень.

На думку Шемелинець І., кандидата юридичних наук, директора Аналітичного центру «ОсвітАналітика», «необхідність закріплення конкретних положень про академічну доброчесність у внутрішніх документах закладу освіти впливає з положень статті 42 Закону України «Про освіту» та статті 43 Закону України «Про повну загальну середню освіту» і зумовлена декількома причинами:

- 1) згадані положення законів передбачають, що виключно внутрішніми положеннями закладу освіти можуть бути встановлені види академічної відповідальності (зокрема додаткові та/або деталізовані) учасників освітнього процесу за конкретні порушення академічної доброчесності, порядок виявлення і встановлення фактів порушення академічної доброчесності, а також порядок оскарження рішення про притягнення до академічної відповідальності;
- 2) це дає можливість розробити в закладі освіти максимально ефективну й наближену до його специфіки політику забезпечення академічної доброчесності;
- 3) закріплення внутрішньої політики академічної доброчесності у внутрішніх документах закладу освіти підтверджує важливість цього питання і серйозне ставлення до нього» [2, с. 23-24].

Питання академічної доброчесності закріплюються або як частина Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти, або окремим документом – Положення про забезпечення академічної доброчесності. Вибір робить заклад освіти самостійно. Якщо заклад освіти обирає варіант окремого документу, то Положення про забезпечення академічної доброчесності має складатися з наступних розділів: загальні положення; особливості побудови системи академічної доброчесності в закладі освіти; заходи із запобігання фактам порушення академічної доброчесності; механізми виявлення і встановлення фактів порушення академічної доброчесності; порядок реагування на факти порушення академічної доброчесності; порядок оскарження рішень про притягнення до академічної відповідальності [2, с. 29-30].

Слід також зазначити, що у разі прийняття рішення про створення комісії із забезпечення академічної доброчесності (або академічної етики) доцільно підготувати положення, що регламентує її склад та особливості діяльності, а також розробити кодекси доброчесності (або етики) на рівні школи або окремих

класів, що закріплювали б домовленості між учнями щодо академічної поведінки під час освітнього процесу (ці документи не є обов'язковими).

Отже, враховуючи вищезазначене, доцільно зробити такі висновки:

1. Академічна доброчесність є одночасно однією із засад державної політики у сфері освіти та принципів освітньої діяльності в Україні, складовою внутрішньої системи забезпечення якості освіти закладу освіти та обов'язком здобувачів освіти та педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників.
2. Систему академічної доброчесності доцільно розбудовувати за чотирма напрямками оцінювання освітніх та управлінських процесів під час інституційного аудиту, серед яких: освітнє середовище, система оцінювання здобувачів освіти, педагогічна діяльність педагогічних працівників закладу освіти, управлінська діяльність.
3. Складові системи академічної доброчесності закладу загальної середньої освіти мають свої особливості, різне інформаційно-методичне наповнення та повинні базуватись на найкращих напрацюваннях та рекомендаціях експертів та фахівців з питань академічної доброчесності.

Список використаних джерел:

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> (дата звернення: 11.05.2022).
2. Академічна доброчесність у середній освіті: методичні рекомендації. К., 2021. 105 с. URL: <https://academiq.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/Akademichna-dobrochesnist-u-serednij-osviti.-Metodychni-rekomendatsiyi.pdf>.
3. Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти. URL: <https://academiq.org.ua/>.
4. Щодо сприяння утвердження академічної доброчесності в Україні : Лист Міністерства освіти і науки України від 12.03.2019 № 1/11-2507.
5. Шліхта Н., Шліхта І. Виховуємо академічну доброчесність в школі: методичні вказівки для вчителів. К., 2019. 82 с. URL: <http://bit.ly/2nlHBmA>.
6. Шліхта Н., Шліхта І. Виховуємо академічну доброчесність в школі: робочий зошит. К., 2019. 76 с. URL: <http://bit.ly/2npKEu7>.
7. Довідник з академічної доброчесності для школярів / за заг. ред. О. О. Гужви. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 64 с. URL: <https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/10/dovidnyk-SAUP.pdf>.
8. Світлофор освітньої доброчесності: для освітян. К., 2020. 51 с. URL: <https://eo.gov.ua/wp-content/uploads/2020/08/SVITLOFOR-OSVITN-OYI-DOBROCHESNOSTI-03.08.2020-DLYA-PREZENTATSIYI.pdf>.